

DOI [https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-26\(55\)-208-230](https://doi.org/10.58442/2522-9931-2023-26(55)-208-230)

УДК 37.014.5

Супрун В'ячеслав Васильович,
кандидат економічних наук, доцент,
директор Навчально-наукового інституту
менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0003-3117-5834>
proftekhosvita@i.ua

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ І СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ

Анотація. У статті розглянуто ключові аспекти формування стратегічних засад державної політики управління розвитком професійної освіти України в умовах глобальних викликів і загроз, що мають бути враховані на всіх рівнях вітчизняної освітньої політики вже в найближчому майбутньому. Запропоновано запровадження відповідних механізмів впливу органів публічної влади на розвиток освітньої галузі України в цілому та сфери професійної освіти зокрема, формування ефективної системи управління у сфері професійної освіти України в умовах євроінтеграції і глобалізації, воєнного стану та у поствоєнний період. Зазначено, що важливого значення набуває науково-теоретичне обґрунтування інноваційного розвитку професійної освіти на засадах публічного управління, розробка рекомендацій з провадження ефективного управління в професійній освіті як пріоритет державної політики України в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління. Визначено, що система публічного управління розвитком професійної освіти передбачає реалізацію стратегічних заходів на національному, регіональному, місцевому і локальному рівнях, на кожному з яких визначається відповідний перелік адміністративних, фінансово-економічних та інших інструментів, ресурсного забезпечення, що сприятимуть ефективності державного регулювання освітньої галузі в умовах глобальних викликів і загроз. Окреслено перелік проблем об'єктивного та суб'єктивного характеру інноваційного розвитку професійної освіти України на сучасному етапі трансформаційних змін, в умовах воєнного стану та у поствоєнний період. Доведено необхідність запровадження відповідної оновленої тактики і стратегії

держави в новостворюваному законі України про професійну освіту та інших спеціальних законах, як основних інструментів для реалізації державної освітньої політики, орієнтованої на повоєнне відновлення економіки України та перехід до сталого розвитку. Рекомендовано створення нового центрального органу виконавчої влади – Національного агентства з питань розвитку трудового потенціалу та відповідних його регіональних і місцевих державних органів управління на принципово нових засадах публічного управління, удосконалення їх наукового і кадрового забезпечення, розширення використання механізмів державно-приватного партнерства та саморегулювання ринкових відносин у сфері освітніх послуг та праці, які враховують систему національних інтересів, пріоритетів та особливостей в умовах воєнного стану та у поствоєнний період. Визначено перспективи подальших наукових досліджень.

Ключові слова: освіта; освітня політика; професійна освіта; інноваційний розвиток; модернізація; децентралізація; управління; ринок праці та освітніх послуг; ефективність, євроінтеграція, глобалізація; воєнний стан; поствоєнний період; сталий розвиток.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Упровадження відповідних механізмів впливу органів публічної влади на розвиток освітньої галузі України в цілому та сфери професійної освіти зокрема, створення в Україні сучасної високоефективної системи професійної освіти та формування ефективної системи управління у цій сфері є однією з найважливіших умов конкурентоздатності країни в умовах євроінтеграції і глобалізації, воєнного стану та у поствоєнний період.

На сучасному етапі активно розвивається європейський простір освіти, до якого залучено країни-партнери, в тому числі й Україна. Цей процес здійснюється у відповідності до потреб розвитку знанневої економіки та інформаційного суспільства. Вагомими завданнями у цьому контексті постають забезпечення широкого доступу громадян до освіти, суттєве підвищення її якості, формування у здобувачів професійної освіти необхідних для ринку праці компетентностей, розвиток STEM-освіти для поліпшення кадрового забезпечення сучасної індустрії та інноваційних сфер діяльності, забезпечення переходу до системи навчання упродовж життя, що сприятиме підвищенню рівня і якості зайнятості населення.

Водночас, в умовах повномасштабної війни в Україні, глобалізації економіки та ринків праці, навички і компетентності працівників, доступ

до якісної освіти, значною мірою визначатимуть рівень подальшого економічного розвитку країни. Значення професійної освіти в умовах функціонування воєнної економіки України неможливо переоцінити. Підготовка кваліфікованих кадрів для оборони та відбудови України – важливе стратегічне завдання, яке стоїть перед українським суспільством.

Очевидно, що потреба в оновленні кваліфікаційних навичок для України є викликом, від якого буде залежати відновлення ринку праці, повернення додому біженців та повоєнний розвиток країни.

Важливим аспектом є інтеграція Національної системи кваліфікацій до європейського простору, що сприятиме реформуванню професійної освіти та її наближенню до стандартів Європейського Союзу. Безперервна професійна освіта та підготовка кадрів на основі Національної системи кваліфікацій стане засобом духовного і матеріального добробуту української нації. Звідси забезпечення якості Національної системи кваліфікацій є основою розбудови економіки України та її повоєнного відновлення. Сьогодні недостатньо інвестували лише в економіку, виробництво чи технології. Інвестиції в людей, в їхню професійну освіту, компетентності не менш важливі, бо надалі ці люди створюватимуть продукт з більшою доданою вартістю.

Цілком очевидно, що у нових соціально-економічних умовах та інституційних перетворень в Україні важливого значення набувають теоретико-методологічні засади й пріоритетні напрями модернізації управління розвитком професійної освіти, розробка рекомендацій з формування ефективної системи управління розвитком професійної освіти України в умовах глобальних викликів і загроз як пріоритет державної політики України в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління.

Водночас, необхідність державного регулювання освітньої галузі є об'єктивною потребою суспільного розвитку, адже в умовах ринкової економічної системи виробництво робочої сили необхідної якості неможливо здійснити без активної участі держави та відповідної діяльності органів публічної влади різного рівня. Інноваційний розвиток сучасного суспільства, пов'язаний зі стрімким розвитком цифрової економіки та цифрового суспільства, переходом до Індустрії 4.0 актуалізує потребу в оновленні управлінських процесів, зміні парадигми публічного управління від операціональної і практико-орієнтованої до інноваційної як здатності системи управління приймати принципово нові, нетрадиційні управлінські рішення з позиції функціонально-технологічного підходу, підтримувати та стимулювати втілення інновацій в життя [1].

Згідно з даними Європейського центру розвитку професійної освіти та навчання, у країнах ЄС лише 11,1 % дорослого працюючого населення мають відповідний і достатній досвід участі в освіті впродовж життя, а ринок праці висуває подібні вимоги вже до 46 % працюючих в Європі.

Актуальність проблеми дослідження обумовлено необхідністю реформування системи освіти України на всіх її рівнях, зростаючою роллю професійної освіти як галузі, що має потужний потенціал для формування та провадження ідей демократичного суспільства, формування й розвитку майбутнього української держави, потребою налагодження дієвих відносин державних, регіональних та місцевих органів управління освітою і організацій громадянського суспільства в Україні як визначального механізму підвищення ефективності державного управління. Виваженою і цілеспрямованою повинна бути державна політика стратегічного розвитку професійної освіти України, моделювання та прогнозування її розвитку в умовах цифровізації економіки і суспільства з урахуванням потреб національної економіки та суспільства, проектування інноваційних систем професійної підготовки майбутніх фахівців для відповідних галузей економіки в умовах глобальних викликів і сучасних загроз. Актуальними є проблеми і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості професійної освіти, розроблення сучасних моделей і механізмів оцінювання її якості, рівневої, галузевої, типологічної і мережевої структуризації професійної освіти, моделі і механізми її оптимізації та ефективного врядування у закладах професійної освіти.

Особливо гостро проблема підготовки кваліфікованих кадрів виробничого персоналу постала в умовах воєнного стану, тимчасової окупації Криму і частини Донецької, Луганської, Харківської та Херсонської областей, ведення бойових дій та відбудови варварськи зруйнованих міст і сіл, пошкоджених систем комунікацій, енерго-, водо- та тепlopостачання, транспортної інфраструктури всієї України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз основних досліджень і публікацій показує, що вивченню проблем інноваційного розвитку освітньої галузі на засадах публічного управління, формування ефективної системи управління розвитком освіти України, становлення та розвитку громадського самоврядування та державно-громадської моделі управління освітою приділяється все більше уваги як у сфері наукового пізнання, так і у практичних питаннях її реалізації.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали роботи з питань державного управління, адміністративної реформи в Україні, розвитку місцевого самоврядування, державної освітньої політики й управління освітою, державно-громадського управління, управління закладами та

установами освіти, залучення до управління ними громадськості в нових соціально-економічних умовах таких науковців і освітян, зокрема О. Алейнікової, В. Андрущенко, Я. Болюбаша, К. Ващенко, Ю. Вітренка, Л. Гаєвської, А. Гошко, В. Грабовського, Я. Гречки, Л. Гриневич, А. Гуржія, М. Дарманського, Д. Дзвінчука, Н. Діденко, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, В. Журавського, І. Зязюна, Л. Калініна, Л. Карамушки, Н. Клокар, К. Корсака, В. Кременя, В. Куйбіди, І. Лікарчука, В. Лугового, Т. Лукіної, П. Надолішнього, Г. Науменка, С. Ніколаєнка, Н. Нижник, Н. Ничкало, В. Огаренка, В. Олійника, Л. Паращенко, В. Пікельної, Н. Протасової, В. Радкевич, В. Рогової, І. Розпутенка, В. Свистун, С. Сисоєвої, І. Смирнової, В. Супруна, Ю. Сурміна, П. Худомінського, Т. Шамової, Л. Юрчук та інших. Однак, незважаючи на значний науковий та практичний інтерес до окресленої предметної галузі, невирішеною частиною проблеми є дослідження механізмів державного управління освітою в контексті здійснення реформ, що відбуваються та плануються в системі освіти України в умовах глобальних викликів і загроз, в умовах воєнного стану та тимчасової окупації територій України.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є науково-теоретичне обґрунтування напрямів модернізаційних змін національної освіти та визначення сукупності положень, спрямованих на формування стратегічних засад формування державної політики розвитку професійної освіти України в умовах глобальних викликів і сучасних загроз.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі **завдання**:

- сформулювати мету, завдання, функції публічного управління та адміністрування інноваційним розвитком освітньої галузі як складової системи публічного управління;
- визначити теоретико-методологічні засади й пріоритетні напрями державної політики розвитку професійної освіти, формування ефективної системи управління професійною освітою України в умовах глобальних викликів і загроз;
- охарактеризувати законодавчу базу та підзаконні нормативно-правові акти регулювання освітньої галузі, визначити основні напрями їх удосконалення;
- визначити додаткові можливості розвитку та пріоритетні завдання освітньої політики у сфері професійної освіти в сучасних умовах модернізації освіти та децентралізації управління, розподілу повноважень між центром, регіоном та закладом освіти;
- визначити перспективи подальших наукових досліджень.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання та загальнонаукові методи пізнання: логічного та порівняльного аналізу; системного аналізу; статистичний метод та метод економічного аналізу; соціологічні методи та інше. Теоретичною базою дослідження є наукові та літературні джерела, праці вітчизняних і зарубіжних учених, наукові дослідження у сфері державної освітньої політики, децентралізації влади, управління освітніми системами на різних рівнях, кращих європейських і вітчизняних практик функціонування освітніх систем в умовах децентралізації влади, взаємодії ринку праці та ринку освітніх послуг.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У процесі даного наукового пошуку використовуються такі методи досліджень як загальні методи дослідження явищ і процесів управління; логічні методи пізнання; емпіричні методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять: закони і категорії наукового пізнання; закони і закономірності інноваційного розвитку соціально-педагогічних систем; теоретичні положення загального менеджменту та освітніх інновацій як сучасного спеціалізованого наукового напрямку управління інноваційними процесами провадження державно-громадського управління в освіті; принципи єдності теорії і практики, що забезпечують теоретичне, емпіричне й експериментальне вивчення предметів і явищ з метою розкриття сутності управління інноваційним розвитком професійної освіти України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

В основу управління професійною освітою покладено державну освітню політику, яка фіксується в чинному законодавстві та доцільно орієнтує управлінську діяльність.

Державна політика у сфері освіти – це передбачена законодавством сукупність дій органів державної влади щодо формування й реалізації стратегічних завдань сфери освіти, удосконалення та розвитку системи освіти з метою задоволення потреб людини й суспільства.

Основною складовою нормативної бази реформування освіти сучасної України, починаючи з дня її незалежності та визнання як суверенної держави, є Конституція України, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., Закони України: «Про освіту»

(1991 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про повну загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про вищу освіту» (2002 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» (2019 р.) та інші, Концепція розвитку освіти України на 2015–2025 роки, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Концепція та План заходів з реалізації державної політики «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року.

Відповідно до Закону України «Про освіту» державна політика у галузі освіти є складовою частиною гуманітарної політики держави, сукупність теоретичних ідей, цілей і завдань, практичних заходів розвитку освіти. Освітня політика розглядається як найважливіша складова політики держави, інструмент забезпечення фундаментальних прав і свобод особи, підвищення темпів соціально-економічного і науково-технічного розвитку, гуманізації суспільства, зростання культури. Освітня політика встановлює на основі суспільної згоди докорінні цілі й завдання розвитку освіти, гарантує їх утілення в життя шляхом узгоджених дій держави й суспільства.

Основними функціями суб'єктів освітньої політики є: 1) формування проблем освіти залежно від позиції і точки зору; 2) знаходження засобів для розв'язання даних проблем; 3) діяльність із досягнення визначених цілей; 4) оцінка результатів своєї та чужої діяльності у сфері освіти.

Сучасними цілями державної освітньої політики України визначено: 1) адаптацію національної освітньої сфери до нових суспільних реалій, викликів часу і водночас збереження кращих здобутків минулого; 2) формування цілісної самодостатньої системи освіти; 3) пристосування системи освіти до демократичних і ринкових суспільних відносин; 4) входження в глобальний світовий освітній простір, забезпечення конкурентоспроможності в інформаційному суспільстві; 5) переорієнтація освітнього процесу на розвиток особистості.

Державна політика у сфері професійної освіти розуміється як система напрямів діяльності держави на шляху розв'язання найбільш важливих проблем і вирішення завдань, що постають перед системою професійної освіти і навчання. Вітчизняна система професійної освіти потребує суттєвої модернізації у відповідності до сучасних світових досягнень, потреб суспільства і економіки, чому сприятиме співробітництво з

європейськими країнами та відповідними інституціями в освітній сфері, посилення взаємодії українських закладів професійної освіти із європейськими закладами та установами освіти [2], [3]. І тут міжнародні колеги мають бути упевненими, що незважаючи на кризові виклики та трансформації розвитку в умовах воєнного стану, тимчасової окупації Криму і частини Донецької, Луганської, Харківської та Херсонської областей, пандемію COVID-19, зростання трудової та вимушеної міграції, продовжується робота над покращенням якості професійної освіти, оновленням стандартів та розширенням співпраці з роботодавцями, замовниками підготовки кадрів. Адже, Україна може стати знаковою країною, знаковим членом Європейського Союзу і надзвичайно швидко й потужно здійснити прорив у покращенні якості професійної освіти і навчання. Стати кращою ніж була, оскільки якісна професійна освіта може бути наступною успішною освітньою реформою в Україні.

Так, для цього внесено зміни до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», які передбачають можливість здобуття робітничої професії без отримання повної загальної середньої освіти та незалежно від місця реєстрації здобувача. Крім того, передбачено безоплатне здобуття другої робітничої професії.

Спрощено процедуру затвердження регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів, яке уже не погоджуватиметься з регіональними радами професійної освіти, а зміни до нього затверджуватимуть лише за поданням місцевих департаментів освіти і науки. При цьому, регіональне замовлення на підготовку робітничих кадрів визначається як засіб задоволення потреб економіки держави, регіону та суспільства у кваліфікованих кадрах, забезпечення конституційного права громадян на здобуття освіти відповідно до їх покликань, інтересів та здібностей [4].

Залучено 58 млн. євро від Європейського Інвестиційного Банку для розбудови Центрів професійної досконалості у закладах професійної (професійно-технічної) освіти 9 регіонів: Колківський центр професійно-технічної освіти; Дніпровський центр професійно-технічної освіти; Краматорське вище професійне училище; Вище професійне училище № 7 міста Калуш; Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Київ; Ужгородський центр професійно-технічної освіти; Одеський центр професійно-технічної освіти; Чортківське вище професійне училище; Сновське вище професійне училище лісового господарства. Вони стануть освітніми осередками з висококваліфікованими педагогами та управлінцями, а також інклюзивними приміщеннями.

Внесено зміни до Типових правил прийому до закладів професійної освіти. Затверджено положення про внутрішню академічну мобільність учнів професійної освіти, що дозволяє учням, незалежно від фактичного місця перебування, навчатися в будь-якому закладі професійної освіти.

Організовано підвищення кваліфікації для понад 500 педагогів професійної освіти. Запущено платформу для дистанційного навчання «Професійна освіта онлайн». Реалізовано національну комунікаційну кампанію «Все працює завдяки нам», яка покликана змінити ставлення суспільства до професійної освіти, а також створено нову візуальну айдентичку вступної кампанії до закладів професійної освіти.

Дослідження проблеми управління освітою показало, що децентралізація управління закладами професійної освіти тісно пов'язана з державною регіональною політикою, є її складовою і водночас важливим чинником розвитку цієї системи. Вона спрямована на реалізацію головного завдання регіональної політики держави – досягти балансу між її інтересами та інтересами розвитку регіонів. Набуває актуальності та здійснюється відповідні заходи щодо передачі частини державних повноважень на нижчий рівень управління. Специфіка закладів професійної освіти полягає у тому, що переважна більшість з них є держбюджетними організаціями, що зумовлює їхню залежність від органів державного управління.

Починаючи з 2015 року, фінансування закладів професійної освіти відбувається за рахунок місцевих бюджетів та здійснюється передача їх у комунальну власність. На думку багатьох керівників закладів професійної освіти, такий крок необхідно робити тільки після закінчення реформи децентралізації влади в країні, адже незавершеність реформи децентралізації негативно впливає на розвиток освіти. Так, за роки незалежності України система професійної освіти втратила 570 закладів. У 1992 році було 1255 закладів професійної освіти, а упродовж останніх 10 років їх кількість зменшилася із 976 закладів у 2011 році з контингентом 409,4 тис. осіб до 685 закладів у 2022 році із контингентом 241 тис. здобувачів професійних кваліфікацій.

Завданням професійної освіти є не тільки підготовка кваліфікованих робітничих кадрів, а й забезпечувати їх попит на ринку праці. Водночас за результатами останніх досліджень з понад 300 професій, за якими здійснюється підготовка в закладах професійної освіти лише близько 100 професій затребувані на ринку праці. Як наслідок, за останні три роки тільки третина випускників закладів професійної освіти мали змогу працевлаштуватись за отриманою професією чи професійною кваліфікацією. Перехід молоді на ринок праці став більш тривалим і дещо нестабільним та

непередбачуваними останніми роками – нині молоді люди зазвичай частіше змінюють роботу (чи то за бажанням, чи за необхідністю), тому тривалий час вони не мають виразного статусу на ринку праці.

Серед інших проблем розвитку професійної освіти в Україні, які потребують вирішення наступні. Необхідність оновити законодавство у сфері професійної освіти; усунення суперечностей між нормативними актами щодо професійної освіти та прийняття відповідного Закону України «Про професійну освіту»; продовження практики щодо створення навчально-практичних центрів та центрів професійної досконалості на базі закладів професійної освіти за затребуваними професіями та професійними кваліфікаціями; узгодження освітніх та професійних стандартів, стандарти професійної освіти мають базуватися на відповідних професійних стандартах; розроблення та затвердження переліку професій загальнодержавного значення, які мають стратегічне значення для економіки країни в умовах воєнного стану та повоєнного часу; модернізація Національного класифікатора України «Класифікатор професій» (ДК 003:2010).

Потребують розробки такі питання як: механізм формування замовлення на підготовку кадрів з урахуванням реальних потреб ринку праці; поетапна, поступова оптимізація мережі закладів професійної освіти та їх передача до комунальної власності з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і вимог ринку праці; об'єднання в єдиній системі професійної освіти і навчання різних типів закладів, що надають освітні послуги та інші.

Звертаємо також увагу на створення і діяльність регіональних навчально (науково)-методичних служб, наукових установ професійної освіти, які забезпечуватимуть навчально-методичну та науково-методичну підтримку; виконуватимуть управлінську, координаційну, представницьку, дослідницьку функції тощо. Слід також звернути увагу і на професійність працівників регіональних навчально (науково)-методичних служб професійної освіти, адже ця категорія фахівців не готується закладами освіти України, вони визначаються педагогічним досвідом. Оскільки, методичні служби призначені для розробки методології впровадження в навчальний процес всіх освітніх предметів та виробничого навчання, відповідальні за своєчасне оновлення змісту професійного навчання, розробку та впровадження інноваційних педагогічних технологій, створення засобів навчання тощо, то їх діяльність також підлягає відповідним модернізаційним змінам, особливо в умовах кризових викликів сучасності.

Аналіз ситуації в чинній системі професійної освіти свідчить про необхідність її децентралізації, але зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти, наявністю

мотивувальної і стимулювальної ролі державного і місцевих бюджетів для створення необхідної мережі закладів професійної освіти, запровадження багатоканальності їх фінансування, розширення права і відповідальності щодо використання коштів [5].

Особлива роль у цьому процесі належить розподілу повноважень, прав та відповідальності органів освіти і науки на загальнодержавному та регіональному рівнях, взаємодії суб'єктів управління професійною освітою, закладів та установ професійної освіти, органів місцевого самоврядування, стейкхолдерів професійної освіти, замовників підготовки кадрів, громадських організацій і громадян в умовах реформування та модернізації освітньої галузі України. Актуальним на сьогодні є створення моделі управління інноваційною діяльністю в закладах та установах професійної освіти [6], [7]. Таким чином, практична реалізація ідеї децентралізації та оптимізації управління потребує розробки нових моделей освітньо-професійної діяльності. З метою розмежування функцій керівних органів системи професійної освіти автором розроблено модель управління розвитком на загальнодержавному, регіональному, місцевому та локальному рівнях. Теоретично обґрунтовано концептуальні засади децентралізації в умовах сучасного ринку праці, підходи до розподілу повноважень органів освіти і науки на вищевказаних чотирьох рівнях управління; педагогічні засади взаємодії суб'єктів управління професійною освітою, впровадження державних стандартів професійної освіти нового покоління; педагогічні умови розвитку функціональної компетентності керівних та педагогічних працівників у міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Здійснено класифікацію управлінських функцій керівника закладу професійної освіти в умовах трансформаційних змін, децентралізації управління та воєнного стану, підготовлено рекомендації щодо розвитку його функціональної компетентності.

Сьогодні, на жаль, в українському суспільстві ми вимушені говорити про війну, яка, безперечно, негативно впливає на організацію освітнього процесу та зумовлює потребу в гнучкій трансформації діяльності освітньої сфери на період дії воєнного та післявоєнного стану. Глобальні виклики, що постали перед вітчизняною системою професійної освіти мають бути враховані на всіх рівнях вітчизняної освітньої політики: потужні демографічні проблеми, структурна зміна галузей економіки, розвиток нових технологій, зростаючі техногенні і воєнні загрози, ризики для довкілля й економіки країн світу, цифровізація різних сфер виробництва та освіти тощо.

Разом з тим, серед інструментів управління сучасною професійною освітою найбільш перспективними є ті, що враховують об'єктивний вплив глобальних трендів, переходу до Індустрії 4.0 і спрямовані на активізацію інноваційної зайнятості, підприємницької активності населення, підвищення

конкурентоспроможності фахівців і розширення кола гідних робочих місць [8]. Проблема формування ефективної системи управління розвитком професійної освіти, створення та провадження її механізмів, залучення громадськості до розробки й ухвалення управлінських рішень щодо зміни методологічних підходів, змісту та технологій навчання молоді до успішної професійної діяльності в ринкових умовах відповідно до сучасних потреб стає однією з найважливіших у нинішніх соціально-економічних трансформаціях.

Виокремимо деякі вітчизняні виклики, що постали перед закладами професійної освіти, а саме: кризові виклики сучасності; депопуляція та демографічна ситуація, трудова міграція; динаміка зменшення кількості працездатного населення, в основному, внаслідок старіння, високої та передчасної смертності, міграційних процесів; наявність значної кількості некваліфікованих працівників серед загальної кількості робочої сили; зменшення кількості здобувачів та зміна їх демографічного складу через воєнні дії; відсутність рівноправних партнерських відносин між закладами професійної освіти та бізнесом; недостатня відповідність компетентностей випускників закладів професійної освіти зростаючим вимогам сучасного ринку праці, запитам роботодавців, замовників підготовки виробничого персоналу; непрестижність в Україні робітничих професій; значний відтік кваліфікованих кадрів за кордон; дефіцит конкурентоспроможних кваліфікованих робітників на вітчизняному ринку праці; зростаючий запит суспільства та економіки на систему професійної освіти нової якості; потужні потреби воєнно-промислового комплексу та сфер виробництва, пов'язаних із повоєнною відбудовою інфраструктури України.

Спостерігається необґрунтоване зменшення показників регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів та неготовність органів влади здійснювати підготовку, підвищення кваліфікації та перепідготовку дорослого населення, зокрема переміщених осіб, за рахунок коштів державного та регіональних бюджетів. Через відсутність реальних механізмів впливу на прийняття рішень органами місцевої влади, допускається невиконання положень нормативно-законодавчих актів, які не допускають відмови у навчанні здобувачам освіти із різних регіонів та територіальних громад за рахунок коштів регіональних та місцевих бюджетів. При цьому не враховуються загальнодержавні інтереси, потреби тимчасово переміщених осіб та можливості закладів професійної освіти. Особливо це стосується владних структур міст-обласних центрів в частині відмов у можливості фінансування навчання та оплати праці за кошти регіональних бюджетів як здобувачів професійних кваліфікацій, так і педагогічних працівників закладів, переміщених із тимчасово окупованих територій.

Проведений аналіз свідчить, що в системі професійної освіти України мають місце суттєві проблеми у зв'язку з правовим режимом воєнного стану: зниження попиту на підготовку кадрів через кризові явища в економіці, стагнацію інноваційної діяльності; виїзд деякої частки молоді на навчання за кордон; зниження цінності здобутої професійної освіти внаслідок труднощів працевлаштування випускників за обраною професією; певне скорочення фінансування, зменшення чисельності викладацького складу та повільна модернізація матеріально-технічної бази закладів професійної освіти; відтік педагогічних працівників до інших сфер економічної діяльності, за кордон тощо. Разом з тим, до додаткових можливостей розвитку та пріоритетних завдань освітньої політики у сфері професійної освіти слід віднести: обґрунтування шляхів оперативного відновлення освітньої інфраструктури; здійснення аудиту системи; розроблення механізмів створення ефективної мережі закладів та установ професійної освіти; забезпечення відповідності змісту і якості освіти потребам роботодавців, замовників підготовки кадрів; осучаснення та створення нових механізмів фінансування; надання відповідних повноважень шляхом академічної, організаційної, кадрової та фінансової автономії, які необхідно впроваджувати комплексно, при цьому, одночасно планувати і реалізувати всі вказані форми автономії [9].

Передусім, кінцевою метою автономізації діяльності закладів професійної освіти постає підвищення ефективності надання освітніх послуг, підвищення їх якості; створення безбар'єрного доступу людей з інвалідністю внаслідок війни до послуг професійної освіти і можливостей перенавчання; розроблення програм матеріального, фінансового та кадрового забезпечення, психолого-педагогічної підтримки, соціокультурного розвитку різних категорій здобувачів та їх адаптації до життя в суспільстві та відповідно до отриманої професії. Нагальною потребою є включення до переліку професій загальнодержавного значення тих професій, що відносяться до технологічно суміжних із військово-обліковими професіями, що дозволить забезпечити підготовку кадрів для потреб Збройних сил України за рахунок коштів державного бюджету. Слід зазначити, що в умовах ведення воєнного стану в Україні важливим стало внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки 19 червня 2022 року № 2312-IX [1].

Безумовно, у поствоєнний період треба буде збільшувати державне та регіональне замовлення на підготовку кваліфікованих робітників за всім спектром компетенцій та видів виконуваних робіт, мають бути запроваджені короткотермінові програми навчання.

Цілком очевидно, що інформаційно-комунікаційне забезпечення професійної освіти повинно стати більш ефективним і відповідати запитам роботодавців, замовників підготовки кадрів.

Потрібно не лише покращити матеріально-технічну базу закладів професійної освіти, створюючи поодинокі навчально-практичні центри, а й побороти не лише словом, а й ділом безліч стереотипів щодо неї. Потрібно не тільки пропагувати робітничі професії, а безпосередньо запроваджувати сучасні освітні, виробничі та технологічні умови як для здобуття професії (спеціальності), так і оволодіння по справжньому новітніми технологіями, створювати сучасні робочі місця з достойними зарплатами. Необхідно створити нову систему професійної освіти, яка буде сприйматися суспільством, задовольнятиме потреби роботодавців та буде привабливою як для молоді, так і для дорослого населення.

Важливою є проблематика формування контингенту здобувачів професійної освіти та забезпечення рівного доступу до здобуття професійної освіти і навчання, створення сучасних форм громадського самоврядування та громадсько-державного управління, модернізації структури професійної освіти, яка має здійснюватися шляхом запровадження ряду реформ: оптимізації закладів професійної освіти, коли формування їх оптимальної мережі передбачає визначення та створення нових типів закладів; запровадження національної системи кваліфікацій, що узгоджуватиметься з напрямками освіти та підготовки європейського простору професійної освіти і навчання; запровадження нових освітніх технологій та їх інновацій у розвиток та управління закладом професійної освіти.

Цілком очевидно, що професійна освіта має розвиватися надшвидкими темпами, адже, нині цього вимагають воєнний стан, економіка та суспільство. Економічна відбудова України потребуватиме великої кількості фахівців робітничих професій тут і зараз. Одночасно формується запит від переселенців та безробітних на швидке здобуття професії. Відтак, постають питання трансформації професійної освіти в умовах воєнного стану. Зокрема, необхідності розвивати цифрові та дистанційні способи організації професійної освіти із відповідним методологічним та організаційним супроводженням.

Основними складовими конкурентоздатної професійної освіти України у майбутньому є: автономність, адаптивність та цифровізація, загальнонаціональний доступ до освітніх ресурсів на базі технологій дистанційного навчання. Застосування телекомунікаційних технологій надасть можливість створити якісно нове інформаційне освітнє середовище без меж та з можливістю організації глобальної системи дистанційного навчання, що дозволяє найбільш змістовно реалізувати сучасні вимоги до освіти і навчання.

На час військового стану необхідно спростити процедуру працевлаштування випускників закладів професійної освіти та зняти таку відповідальність із них шляхом внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 784 «Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням». Можливо працевлаштування випускників закладів професійної освіти необхідно делегувати державній службі зайнятості. Особливо гостро ця проблема стосується працевлаштування дітей-сиріт, які наразі позбавлені права на державну підтримку після завершення навчання без підтвердження їх обов'язкового працевлаштування.

Отже, головними завданнями розвитку системи освіти України в цілому у поствоєнний період є: продовження системної трансформації освіти з метою забезпечення високої її якості; гармонізація нормативно-правової бази регулювання освіти і науки в Україні з освітнім і дослідницьким законодавством Європейського Союзу; проведення заходів щодо захисту безпеки життя та здоров'я учасників освітнього процесу; трансформація освіти в секторі безпеки й оборони відповідно до доктринальних підходів і принципів НАТО; формування концептуальних засад національної системи освіти впродовж життя; затвердження профільного закону України «Про професійну освіту»; розроблення стратегічних документів розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти та операційних планів їх виконання; імплементація відповідних освітніх стратегій та щорічна ревізія стану виконання стратегічних документів, аналіз їх ефективності, внесення необхідних змін; відбудова та відновлення освітньої інфраструктури (обов'язкове облаштування бомбосховищ під час відновлення зруйнованих і будівництва нових закладів освіти), створення сучасних закладів, які забезпечать гідні умови для розвитку підростаючого покоління та здобуття українцями якісної освіти на рівні світових стандартів; забезпечення привабливих соціально-економічних умов для повернення в Україну вимушено переміщених здобувачів освіти й педагогів, які виїхали за кордон; створення в Україні сучасних (еталонних) закладів професійної освіти й спільної мережі їх із країнами-членами Європейського Союзу.

Отримавши статус кандидата на членство в Європейський Союз, Україна взяла на себе зобов'язання урегулювати процедуру/систему визнання кваліфікацій здобутих в Україні, зокрема, для працівників, професійна діяльність яких регулюється законодавством, що дозволить забезпечити мобільність працівників у межах Європейського Союзу. Український ринок праці має бути відкритий і функціонувати відповідно до директив Європейського Союзу.

Національна рамка кваліфікацій в Україні сформована як системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів і призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій. З метою забезпечення зрозумілості, порівняння та взаємного узгодження між собою освітні та професійні кваліфікації описуються результатами навчання, сформульованими у відповідності до дескрипторів Національної рамки, якими є: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія.

Виходячи з викладеного, необхідно здійснити відповідні заходи з імплементації Національної рамки кваліфікацій в сфері освіти та професій, сформулювати подальші завдання розбудови Національної системи кваліфікацій. Наступний важливий крок європейської інтеграції полягатиме у зіставленні Європейської рамки кваліфікацій із Національною рамкою кваліфікацій України, як кандидата і майбутнього члена Європейського Союзу. Необхідно створити гнучку, цілеспрямовану, ефективну систему державно-громадського управління освітою, що забезпечуватиме інтенсивний розвиток та якість освіти, спрямованість її на задоволення потреб держави, запитів особистості.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Сучасний стан освітньої галузі в Україні ускладнюється гібридними загрозами національній безпеці та воєнними діями в Україні, епідемічною ситуацією, запровадженням протиепідемічних заходів і обмежень, які ускладнюють можливості функціонування ринку освітніх послуг; характеризується високим рівнем безробіття, істотною територіальною диференціацією, розбалансованістю між вільними робочими місцями та необхідним рівнем кваліфікації, негативними демографічними процесами (зростає смертність і знижується народжуваність внаслідок воєнних дій, міграції молодих людей і молодих сімей за кордон), що викликає негативні структурні зміни у сфері трудових ресурсів. Отже, розвиток послуг професійної освіти в умовах глобальних викликів і загроз має певні ризики. До них, насамперед, відноситься питання управління системою професійної освіти, розбалансованість в управлінні закладами професійної освіти, проблеми неналежного їх фінансування, складність оформлення необхідної документації під час можливої їх передачі у комунальну власність тощо.

Ніяким законодавчим актом не визначені повноваження та не врегульовані механізми взаємовідносин органів виконавчої влади та самоврядування на загальнодержавному рівні та на місцях щодо забезпечення функціонування як системи професійної освіти в цілому, так і конкретного закладу професійної освіти.

Серйозною загрозою розвитку професійної освіти є незбалансованість структури випуску закладами професійної освіти з потребами економіки у кваліфікованих робітниках за професіями, видами економічної діяльності, регіонами. Це зумовлено поки що централізованою та бюрократизованою системою управління, незаінтересованістю місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у розвитку професійної освіти регіону чи громади, недостатньою співпрацею закладів професійної освіти з роботодавцями та бізнес-партнерами. Існують проблеми щодо матеріально-технічного забезпечення проведення професійно-практичної підготовки у закладах професійної освіти, зокрема для придбання витратних матеріалів, обладнання, устаткування, навіть за рахунок власних коштів закладів. У воєнних умовах, коли значна кількість підприємств не працюють, практична підготовка на базі закладів професійної освіти стає єдиною альтернативою, але без відповідних витратних матеріалів та обладнання це зробити неможливо. Потребують державної підтримки для відбудови та оснащення, матеріально-технічного забезпечення діяльності закладів професійної освіти, що знаходились та знаходяться в зоні проведення бойових дій Донецька, Луганська, Чернігівська, Житомирська, Київська, Сумська, Харківська, Запорізька, Дніпропетровська, Миколаївська та Херсонська області. Для цього, важливо розробити цільову Програму та Дорожню карту відбудови та матеріально-технічного оснащення зруйнованих/пошкоджених закладів професійної освіти. Уже зараз розпочати цільове фінансування на виготовлення проектної документації будівництва закладів професійної освіти, які зруйновані внаслідок російської агресії, затвердити Програму та Дорожню карту будівництва, модернізації, реконструкції, приведення у стан готовності фонду споруд цивільного захисту закладів професійної освіти.

Необхідно створити нову систему професійної освіти, яка буде сприйматися суспільством, задовольнятиме потреби роботодавців та буде привабливою як для молоді, так і для дорослого населення. Тому, доречним постає забезпечення поінформованості населення про можливості і переваги професійної освіти як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Значним ризиком забезпечення стабільного розвитку системи професійної освіти в Україні залишається невисока ефективність профорієнтаційних заходів для молоді та дорослого населення. Відсутність професійно-орієнтованого інформаційного середовища, ефективно діючих інформаційних

порталів, з систематичним оновленням банку інформації суттєво знижують продуктивність інвестицій в освіту.

Важливою є проблематика формування контингенту здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти та забезпечення рівного доступу до здобуття професійної освіти і навчання, створення сучасних форм громадського самоврядування та громадсько-державного управління, модернізації структури професійної (професійно-технічної) освіти, яка має здійснюватися шляхом упровадження ряду реформ: оптимізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти, коли формування їх оптимальної мережі передбачає визначення та створення нових типів закладів; запровадження національної системи кваліфікацій, що узгоджуватиметься з напрямками освіти та підготовки європейського простору професійної освіти і навчання; запровадження нових освітніх технологій та їх інновацій у розвиток та управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти. Основними складовими конкурентоздатної професійної (професійно-технічної) освіти України у майбутньому є: автономність, адаптивність та цифровізація, загальнонаціональний доступ до освітніх ресурсів на базі технологій дистанційного навчання. Застосування телекомунікаційних технологій надає можливість створити якісно нове інформаційне освітнє середовище без меж та з можливістю організації глобальної системи дистанційного навчання, що дозволяє найбільш змістовно реалізувати сучасні вимоги до освіти і навчання.

Недосконалість законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, якими регулюються питання професійної освіти, неврахування ними трансформаційних змін, фінансування за залишковим принципом, зниження соціального статусу педагогічних працівників, втрата привабливості та престижності професійної освіти є факторами, що стримують розв'язання наявних проблем та формування єдиної концептуально узгодженої та науково обґрунтованої державної політики щодо розвитку професійної освіти. Ключовим шляхом подолання наявних проблем, на наш погляд, є децентралізація усієї системи освіти, оптимізація та державно-громадське управління професійною освітою, що прямо чи опосередковано, допоможе вирішити їх значну частину в сьогodнішніх соціально-економічних трансформаціях суспільства. Поліпшення інституційної спроможності закладів професійної освіти передбачає автономію закладів, тобто створення більш відкритої моделі управління ними з активним залученням роботодавців, громади та інших стейкхолдерів. Також важливим є удосконалення фінансового законодавства професійної освіти, розвиток компетенцій і навичок менеджерів та педагогів.

Новітні технології визначають успіх забезпечення якості професійної освіти і навчання. Підготовка конкурентоспроможних на ринку праці робітників залежить від володіння ними прогресивними виробничими технологіями, вміння виконувати роботи з використанням новітніх матеріалів, інструментів, обладнання та пристроїв. На це працюватиме осучаснена спільно з роботодавцями мережа сучасних навчально-практичних центрів на базі закладів професійної освіти. Для ефективного відновлення економіки країни дуже важливо мати об'єктивну інформацію щодо потреб ринків праці і стану мережі закладів професійної та фахової передвищої освіти. Реалізація вищевказаних завдань сприятиме підвищенню якості професійної підготовки затребуваних повоєнною відбудовою фахівців та оптимізації державних витрат на освіту.

Перспективи подальших досліджень. Вивченню проблеми провадження державної політики управління розвитком професійної освіти України в умовах глобальних викликів і загроз приділяється все більше уваги як у сфері наукового пізнання, так і у практичних питаннях її реалізації.

У подальших дослідженнях цієї теми важливим вбачається створення такої системної моделі розвитку та управління системою професійної освіти України, що має супроводжувати її модернізацію в контексті принципів неперервної освіти, яка відповідатиме кращим європейським та світовим зразкам, та яка буде найефективнішою в умовах сучасних викликів і загроз, суспільних змін відповідно до соціальних процесів глобального значення та впровадження в рамках майбутніх реформ в повоєнний період. Основні напрями подальших досліджень проблеми мають бути пов'язані з визначенням практичних механізмів становлення професійної освіти України шляхом громадського самоврядування та розвитку державно-громадського управління, що відповідатиме найкращим європейським та світовим зразкам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Верховна Рада України. (2021, Черв. 02). *Указ Президента України № 150/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію людського розвитку"»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text>
- [2] Кабінет Міністрів України. (2019, Черв. 12). *Розпорядження № 419-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 року»*. [Електронний ресурс].

Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>

- [3] Кабінет Міністрів України. (2020, Серп. 05). *Постанова № 695 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
- [4] Верховна Рада України. (2022, Черв. 19). *Закон України № 2312-IX «Про внесення змін до Закону України "Про професійну (професійно-технічну) освіту" щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
- [5] *Практика застосування Закону України «Про професійно-технічну освіту»: фінансове забезпечення навчальних закладів і установ: матеріали виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти 12 лютого 2014 року / редкол. Л. М. Гриневич (голов.), В. О. Дзоз, А. М. Дорохов, О. М. Сич, В. П. Головінов, Є. В. Красняков, Н. Г. Ничкало, В. В. Супрун, Б. Г. Чижевський. Київ : Парл. вид-во, 2015.*
- [6] Колегія Міністерства освіти і науки України. (2020, Груд. 21). *Рішення № 12/2-3 «Про проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiyaministerstva/2020/12/Proyekt%20Stratehiyi%20rozvytku%20proftekhosvity%20do%202023.pdf>
- [7] V. Suprun, V. Karbysheva, O. Lokshyna, A. Lutskaaya, L. Scherbak, O. Scherbak, I. Lynnyk, *Analysis of the system of vocational education and training in Ukraine in the framework of the «Torino Process»*; Olena Lokshyna, Ed. Kyiv, Ukraine: ETF, MESYSU, 2013.
- [8] Кабінет Міністрів України. (2021, Берез. 03). *Постанова № 179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року»*. [Електронний ресурс].
Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
- [9] К. В. Супрун, «Публічне управління інноваційним розвитком сфери зайнятості населення», дис. ... д-ра філософії; ДЗВО «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2022.
- [10] В. Радкевич, & Л. Єршова, «Стан готовності системи професійної освіти до протидії реальним і потенційним загрозам національній

безпеці та національним інтересам України в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів», *Професійна педагогіка*, № 1(24), с. 4–17, 2022.
<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.4-17>

FORMATION OF STATE POLICY STRATEGIC DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBAL CHALLENGES AND CURRENT THREATS

Vyacheslav Suprun,

candidate of economic sciences, associate professor,
Director Educational and Scientific Institute
of Management and Psychology
SIHE «University of Educational Management».
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0003-3117-5834>
proftekhosvita@i.ua

Abstract. The article examines the key aspects of the formation of the strategic foundations of the state policy of managing the development of professional education in Ukraine in the context of global challenges and threats, which must be taken into account at all levels of the national educational policy in the near future. It is proposed to introduce relevant mechanisms of influence of public authorities on the development of the educational sector of Ukraine in general and the field of professional education in particular, the formation of an effective management system in the field of professional education of Ukraine in the conditions of European integration and globalization, martial law and in the post-war period. It is noted that the scientific and theoretical justification of the innovative development of professional education on the basis of public management, the development of recommendations for the implementation of effective management in professional education as a priority of the state policy of Ukraine in the modern conditions of modernization of education and decentralization of management is gaining importance. It was determined that the system of public management of the development of professional education provides for the implementation of strategic measures at the national, regional, local and local levels, at each of which the appropriate list of administrative, financial, economic and other instruments, resource provision, which will contribute to the effectiveness of state regulation of the educational sector in conditions of global challenges and threats. The list of problems of the objective and subjective nature of the innovative development of professional education in Ukraine at the current stage of transformational changes, under martial law

and in the post-war period is outlined. The need to implement the appropriate updated state tactics and strategy in the newly created Law of Ukraine on Vocational Education and other special laws as the main tools for the implementation of the state educational policy focused on the post-war recovery of Ukraine's economy and the transition to sustainable development has been proven. It is recommended to create a new central body of executive power - the National Agency for the Development of Labor Potential and its corresponding regional and local state management bodies on fundamentally new principles of public administration, to improve their scientific and personnel support, to expand the use of public-private partnership mechanisms and self-regulation of market relations in the field of educational services and work, which take into account the system of national interests, priorities and features in the conditions of martial law and in the post-war period. Prospects for further scientific research are determined.

Keywords: education; educational policy; professional education; innovative development; modernization; decentralization; management; labor market and educational services; efficiency, European integration, globalization; martial law; post-war period; Sustainability.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Verkhovna Rada Ukrainy. (2021, Cherv.02). Ukaz Prezydenta Ukrainy № 150/2015 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 travnia 2021 roku "Pro Stratehiiu liudskoho rozvytku"». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text>
- [2] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2019, Cherv. 12). Rozporiadzhennia № 419-r «Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity "Suchasna profesiina (profesiino-tekhnichna) osvita" na period do 2027 roku». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>
- [3] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020, Serp.05). Postanova № 695 «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
- [4] Verkhovna Rada Ukrainy. (2022, Cherv. 19). Zakon Ukrainy № 2312-IX «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro profesiinu (profesiino-tekhnichnu) osvitu" shchodo okremykh aspektiv pidhotovky

кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки». [Elektronnyi resurs].

Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

- [5] Praktyka zastosuvannya Zakonu Ukrainy «Pro profesiino-tekhnichnu osvitu»: finansove zabezpechennia navchalnykh zakladiv i ustanov: materialy vyiznogo zasidannia Komitetu Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan nauky i osvity 12 liutoho 2014 roku / redkol. L. M. Hrynevych (holov.), V. O. Dzoz, A. M. Dorokhov, O. M. Sych, V. P. Holovinov, Ye. V. Krasniakov, N. H. Nychkalo, V. V. Suprun, B. H. Chyzhevskiyi. Kyiv : Parl. vyd-vo, 2015.
- [6] Kolehiia Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. (2020, Hrud. 21). Rishennia № 12/2-3 «Pro proekt Stratehii rozvytku profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity na period do 2023 roku». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiyaministerstva/2020/12/Proyekt%20Stratehiyi%20rozvytku%20proftekhosvity%20do%202023.pdf>
- [7] V. Suprun, V. Karbysheva, O. Lokshyna, A. Luts kaya, L. Scherbak, O. Scherbak, I. Lynnyk, Analysis of the system of vocational education and training in Ukraine in the framework of the «Torino Process»; Olena Lokshyna, Ed. Kyiv, Ukraine: ETF, MESYSU, 2013.
- [8] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021, Berez. 03). Postanova № 179 «Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
- [9] K. V. Suprun, «Publichne upravlinnia innovatsiinym rozvytkom sfery zainiatosti naselennia», dys. ... d-ra filosofii; DZVO «Un-t menedzh. osvity». Kyiv, 2022.
- [10] V. Radkevych, & L. Yershova, «Stan hotovnosti systemy profesiinoi osvity do protydii realnym i potentsiinym zahrozam natsionalnii bezpetsi ta natsionalnym interesam Ukrainy v umovakh zovnishnikh i vnutrishnikh vyklykiv», Profesiina pedahohika, № 1(24), s. 4–17, 2022. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.4-17>

Стаття надійшла до редакції
20 листопада 2023 року